

УДК 007 : 304 : 070

Панченко С. А.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕДІЙНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ВОЄННОГО ЧАСУ

Обставини воєнного часу ставлять особливі вимоги до роботи журналістів. Йдеться передусім про роботу медійників у зоні бойових дій, що дозволяє доносити до українців та іноземців справжню картину війни в Україні та забезпечувати підтримку багатьох країн світу.

Однак не менш важливим аспектом є звернення до соціокультурного дискурсу, який безпосередньо пов'язаний із тими новими суспільними процесами, що створюють такі симптоми ідентифікації, які проявляють себе у нових механізмах формування ідентичностей. Людина в умовах воєнного

часу знаходиться в ситуації постійного ризику, стресу і тривоги. Вона змушена нетрадиційно мислити і діяти, вона прагне підтримки і чесних відповідей на нові питання, прагне нових орієнтирів.

Соціокультурна роль журналістики у період складних викликів та випробувань, якими на сьогодні є розв'язана проти нашої країни війна, зростає у зв'язку з новими потребами й очікуваннями аудиторії. Травматичний досвід, шквал страшних новин, життя під виття сирен – усе це потребує певної компенсації, емоцій, вражень, які допоможуть вистояти. Цей запит сьогодні – на особливу увагу один до одного, емпатію і взаємопідтримку. Такою ж особливою має бути орієнтованість медіаспільноти на людину та її внутрішні потреби у воєнний час.

Масова комунікація та сучасні ЗМІ мають безпосередній вплив на формування соціокультурної реальності, на становлення особистості. У соціокультурному аспекті інформація розглядається як потрібна, корисна, значуща, яка є домінантною для соціалізації особистості, орієнтації в нових соціальних умовах. Журналісти формують нові цінності, етнічні, культурні стереотипи, а медіа, своєю чергою, виступають трансформатором, перетворювачем ціннісного потенціалу соціальної системи. Як відомо, журналіст у демократичному суспільстві виконує не лише інформаційну й аналітичну функції, він також виступає вихователем, просвітителем, який глибоко усвідомлює своє професійне призначення й соціальну роль. Він безпосередньо впливає на формування громадської думки й суспільних орієнтирів, на формування моральних і духовних цінностей нації. Журналіст повинен враховувати соціальні й культурні зміни в суспільстві, відстежувати й відображати у своїх матеріалах динаміку змін, при цьому не забуваючи робити проєкції у минуле, щоб в умовах війни згуртувати націю, виступити консолідуючим чинником, зосередити увагу спільноти на проблеми формування сучасної соціокультурної ідентифікаційної моделі в Україні.

Важливість соціокультурної парадигми медіа в умовах війни полягає також в адекватній відповідальній репрезентації національних потреб й інтересів як в Україні, так і у світі. Саме про це говорить відома письменниця, есеїстка, провідна українська інтелектуалка Оксана Забужко, яка вважає, що «потрібно змінювати загальну оптику процесу на нашу користь» [2], маючи на увазі зміну сприйняття України у світі. Потрібно розставляти нові акценти, наголошуючи на провідній ролі України, українців у тих подіях, в яких безпідставно, не вдаючись до глибокого вивчення, розслідування, роль переможця віддавалась Росії. У статті «В Кремлі не даремно боятися «бандерівців»» [2] (Gazeta.ua від 6 липня 2022 року), авторка наголошує на тому, що саме зараз прийшов час нагадати Європі і світові про одну «прогавлену» війну, яку для них виграла Україна і навіть не отримала за це подяки. Категорична, надто емоційна, суб'єктивна манера

есеїстичного письма Оксани Забужко, з великою кількістю посилань, контекстів, «крилатих слів і виражень» привертає увагу аудиторії (про що свідчать тисячні перегляди матеріалів), яка в умовах воєнного часу віддає перевагу цілісно-емоційному компоненту творчого характеру соціокультурного контенту.

Розвінчуючи російські соціально-історичні, культурні міфи, вітчизняні журналісти, публіцисти працюють на деколонізацію, деімперіалізацію, дерусифікацію й деміфологізацію національного інформаційного простору, національної історії та культури, формуючи нову соціокультурну реальність. виявляючи таким чином активну соціальну й громадянську позицію, що є вельми важливим в умовах не тільки збройної, а й інформаційної війни з Росією. Як слушно зауважують вітчизняні історики, «тоталітарна доба залишила травматичний спадок, як у історичній свідомості, так і ментальності українців» [1, с. 31], що робить їх вразливими до інформаційної війни з Росією. Саме тому таким важливим та актуальним видається заявлений вітчизняною журналістикою соціокультурний аспект деконстрування штучних міфів радянської доби, теперішньої російської пропаганди.

Одним із ключових завдань журналістики у межах функціонування соціокультурної парадигми є деміфологізація понять, пов'язаних з країною-агресором, звільнення від імперських міфів та фальсифікацій історії – це буде сприяти деколонізації нашої культури, що є тривалим і складним, однак дуже важливим процесом, особливо в контексті боротьби за самоідентифікацію.

Для того, щоб не втратити або навіть посилити своє значення в епоху рушійних змін глобалізаційних процесів, одним із наслідків яких є російсько-українська війна, журналістика повинна визначитися зі специфікою своєї соціокультурної ролі, з парадигмою формування нової соціокультурної реальності, в умовах якої повинна існувати Україна, щоб зберегти свою національну ідентичність. Саме у медіапросторі повинен транслюватися меседж про те, що єднатися важливо не лише довкола воєнних потреб, але й довкола перспективи, візії нашого майбутнього, де культура соціуму гратиме ключову роль. Адже вплив культури на розвиток суспільства є колосальним, а її рівень визначатиме якість життя цілої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Деміфологізація історії та творення міфів в українській науці та публічному просторі : колективна монографія / наук. ред. д.і .н., проф. О. О. Салата, к.філол.н, проф. І.Ю. Ковбасенко. – Львів-Торунь : Liha-Pres, 2021. – 200 с.

2. Забужко О. Європа з щирим захватом дивиться на Україну і нашу армію; інтерв'ю з письменницею [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://gazeta.ua/articles/culture/_evropa-z-schirim-zahvatom-divitsya-na-ukrayinu-i-nashu-armiyu-oksana-zabuzhko/1073044 (дата звернення: 22.03.2024).